

ELEMENTE DE GÎNDIRE ȘI ACȚIUNE POLITICĂ ÎN PAGINILE REVISTEI „VIITORUL SOCIAL”

Ioan Ceterchi

Victor Dueulescu

Propunindu-și — aşa cum arată în primul său număr — să devină „un organ de luminare, de critică și de luptă”, revista „Viitorul social” a acordat o atenție dintre cele mai mari problemelor politice. Aceste probleme se impuneau cu atât mai mult atenției cu cît afirmarea mișcării muncitorești în țara noastră solicita, în mod necesar, o poziție clară față de marile probleme politice ale vremii — atât interne cît și externe —, înarmarea proletariatului român cu metodele luptei economice, dar și ale celei politice, angajarea sa în acțiunea politică pentru satisfacerea revendicărilor sale legitime.

Concordanța dintre interesele economice și politice ale tinerei clase și interesele întregii societăți sînt amplu și argumentat puse în lumină în paginile revistei”. . . opera proletariatului, deși opera de clasă, interesează în același timp omenirea întreagă. Luptele lui zilnice angajează interesele poporului întreg. Si aceasta nu numai pentru faptul că soarta la sărăcie și viața de salariat — e hărăzită tuturor claselor populare, dar și prin aceea că el se leagă de ele prin comunitate și interese actuale. Astfel, cînd proletariatul luptă pentru votul universal, cînd luptă pentru reforma impozitelor, cînd luptă contra sarcinilor zdrobitoare ale militarismului, proletariatul apare în rolul de reprezentant al națiunii întregi, al micii burghezii ca și al clasei țărănești¹.

Situatia caracterului distinct al intereselor politice ale noii clase reclama, desigur, o înțelegere atentă a intereselor celorlalte clase și categorii sociale, detectarea limitelor și posibilităților lor de acțiune în raport de clasa proletară, pentru a orienta în mod științific strategia și tactica mișcării revoluționare. Criticînd menținerea unor structuri politice și economice feudale care împiedicau dezvoltarea modului de producție capitalist, revista scria: „Ceea ce la noi formează începuturile unei clase burgeze, încă nu apare măcar ca factor politic distinct; căci clasele stăpînitotoare de astăzi o tutorează și profită de capitalism, numai întrucît e profitabil intereselor lor de clasă, iar nu în modul reclamat de interesele marii multimi muncitoare, de interesele adevăratei națiuni... Proletariatul își crează reprezentanța sa politică în *social-democrație*; social-democrația, însă, precum am văzut nu apără numai interesele momentane ale proletariatului, dar și cele viitoare al lui și ale națiunii întregi

¹ Programul nostru în „Viitorul social” nr. 1, august 1907, p. 5.

asa că ea pricpe foarte bine importanța cea mare ce-ar avea-o pentru dezvoltarea țării, libera dezvoltare a capitalismului...”².

O idee importantă pusă în lumină este aceea a vitalității clasei muncitoare, forță politică consecventă și revoluționară, ale cărei idealuri și aspirații coincid cu dorințele și aspirațiile întregii națiuni române. Într-un argumentat articol consacrat perspectivelor socialismului în România, cunoscutul militant socialist dr. C. Racovski arăta: „În țara românească există o putere care e menită să aducă regenerarea politică a României. Această putere este clasa muncitoare română. Și dacă voi în adevăr doriți ca să ieșim din intunericul de astăzi, puneti-vă cu hotărire de partea proletariatului. Trebuie să-l cunoașteți mai bine, ca să vă dați seama de energia nesecată ce se ascunde în el, de idealismul, de spiritul de libertate și de puterea de jertfă de care e capabil. El este acela care, prin luptele sale, va aduce votul universal, el este care prin sforțările sale zilnice va sili pe nerușinății noștri guvernanti să respecte legile și constituția; el este care prin pilda ce-o dă, împărtășie lumina și printre celelalte straturi ale poporului român, mai cu seamă printre țărani. Rolul proletariatului român devine astfel un rol național. El reprezintă astfel nu numai interesele sale de clasă, ci și interesele și viitorul întregii națiuni”³.

În coloanele revistei „Viitorul social” se întlnesc ample și cuprinzătoare analize ale fenomenului politic românesc de epocă. Instituțiile politice sunt supuse focului criticii de pe pozițiile ideologiei socialiste, sunt învederile mari discrepancies de bogăție și putere economică dintre diferitele clase și categorii sociale, elemente care se regăsesc de asemenea în organizarea politică a statului, a societății. Într-un articol consacrat votului universal, revista constată, pe baza evoluțiilor sociale și a măsurilor adoptate la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX, că „...ni se dezvăluie cauza principală a prăpastiei neobișnuite de mari, ce o vedem între cele două părți ale societății românești: pe cind o parte își apropia, în mod mai mult sau mai puțin perfect, formele de trai și avantajele culturii europene, cealaltă parte fu menținută în vechile ei cătușe, ba mai mult, fu izolată legalmente de pătura suprapusă și de posibilitatea oricărei atingeri cu cultura. Luati de pildă regimul electoral; votul e direct pentru clasele stăpînoare; pentru țărani însă, aceeași constituție, aceeași lege îl face indirect. Regimul administrativ prevede deoparte comunele urbane, iar pe de alta cele rurale cu un regim deosebit, jandarmerie rurală, excluderea străinilor, limitarea comerțului etc. Instrucțiunea publică, la orașe întrucîtva suficientă, în parte chiar luxoasă, e la sate insuficientă, rău întreținută și inaccesibilă marii majorități a populației; iar programul de învățămînt, larg pentru orașe, e redus pentru sate, în scop de a lega pe țărani pentru veci de ogorul boieresc și a-l menține în starea de ignoranță și neputință, aşa cum e pe dragul proprietarilor și arendașilor de a-l avea. Impozitul funciar este progresiv... pentru mica proprietate; cu cit proprietatea e mai mică, e mai impusă”⁴.

Socialiștii români supuneau unei ascuțite critici măsurile preconizate de partidul liberal de a reduce votul universal la cercul persoanelor

² I. Sion, *Socialismul în România*, în „Viitorul social”, 1907, nr. 1, p. 4.

³ Dr. C. Racovski, *Perspectivelor socialismului în România*, în „Viitorul social”, 1907, nr. 1, p. 36.

⁴ *Problema votului universal*, în „Viitorul social”, nr. 2, septembrie 1907, p. 141–142.

știutoare de carte. Cunoscutul militant socialist dr. Ottoi Călin arăta în această ordine de idei că „Votul universal (în acceptia sa deplină, n.n.) nu este însă util liberalilor, pentru că ei nu sint în stare să miște și să satisfacă interesele marilor mase populare, pentru a le putea cîștiga : de Votul universal ei fug, pentru că el ar necesita o politică largă, democratică și o viață civică, și un control parlamentar care nu se pot impăca cu fondul reacționar, antidemocratic, și obscurantist care zace în Partidul liberal. De aceea, votul universal, adică Colegiul unic *pentru toți cetățenii țării, fără deosebire, va rămîne litera moartă a programului de acum 25 de ani* al Partidului, « idealul » pentru care... « n-a sunat încă ceasul » și Colegiul unic *al știutorilor de carte*, adică al clientelei politice liberale, va fi realizat”. În continuare autorul articoului se întreba : „Ce însemnează știutorii de carte de la sate? Însemnează țărâniminea mai înstărită, mica burghezie a satelor. Ori, acei cari o compun sint, după cum am văzut, parte funcționari, parte acționari și mai ales datornici ai obștilor, ai cooperativelor, ai instituțiilor de credit create și conduse de Partidul liberal. Ei vor vota cum vor dicta șefii acestor instituții și prin urmare cum va dicta Partidul liberal. Ei vor fi tot atiția agenți de propagandă ai politicii liberale în sinul țărânimiei ; de ei se vor lovi celealte partide în activitatea lor politică la țară și mai ales Social democrația”⁵.

Problemele votului universal sint amplu dezbatute în paginile revistei, relevindu-se nu numai aspectele negative⁶ ale reformei propusă dar și implicațiile eventuale pentru o mai largă atragere a țărânimii la lupta politică. „Sub regimul votului universal, lupta electorală nu se va mai putea mărgini la orașe, căci acestea vor da numai 31 de deputați. Partidul de guvernămînt care, ca pînă astăzi, s-ar mărgini a face o politică numai în orașe, s-ar expune a rămînea pe din afară de parlament. Lupta politică se va transfera deci fatalmente în comunele rurale; liberali și conservatori, și împreună cu dinșii și alte partide și grupări, vor trebui să iasă la sate, să facă apel la credința politică a țaranului...”⁷. „Transportarea luptei electorale la țară, atragerea țărânimiei în luptele politice, și deci trezirea conștiinței sale politice, vor fi dar consecințe inevitabile ale introducerii sufragiului universal, direct și egal”⁸. „Satul va căpăta și el spectacolul intrunirilor și demonstrațiilor, cu contra-intruniri și contra-manifestații; se vor naște cluburi și diferite organizații politice. Dar, ceea ce e și mai primejdios încă pentru susținătorii ordinei actuale, e că... va apărea, agitatorul idealist și cinstit, odată cu demagogul va apărea și social-democratul, alături de minciună se va strecura și adevarul”⁹.

⁵ Dr. O. Călin, *Reforma electorală liberală (Înfelesul colegiului unic)* în „Viitorul social”, anul II, 1914, mai, nr. 10, p. 467.

⁶ Revista „Viitorul social” a luat atitudine împotriva felului trunchiat în care partidul liberal concepea reforma electorală. „Acu, pare, că liberalii vor să vină cu o colegiu unic”. Ce înțeleg ei sub aceasta nu prea știm. După unii, vor avea drept de vot toți acei cu știință de carte. Dacă este așa, atunci opera de eliminare a țărânimiei din viața politică, realizată prin crearea de alegători direcți și indirecți în 1884, va fi acum desăvîrșită prin luarea dreptului de vot la toți țărâni și muncitorii fără știință de carte” (*Liberalii și reforma electorală*, în „Viitorul social”, an II, 1913, mai și iunie, nr. 3-4, p. 188).

⁷ *Problema votului universal...*, p. 144-145.

⁸ *Ibidem*, p. 145.

⁹ *Ibidem*, p. 146.

Atitudinea față de votul universal diferea, așa cum se arăta în articolul menționat, în funcție de interesele și de pozițiile diferitelor partide, pentru un autentic universalism în materie electorală pronunțându-se doar proletariatul revoluționar, clasa adeptă a unei democrații depline, ostilă prin definiție, datorită ideologiei sale, oricărei forme de discriminări. „Numai pentru clasele muncitoare, ajunse la conștiință politică, chestia votului universal nu-i o problemă, ci un obiect precis și indisputabil, o armă pe care trebuie să și-o cucerească, pentru a da mișcării muncitorești forma desăvîrșită a luptei politice”¹⁰.

O idee importantă dezvoltată în paginile revistei „Viitorul social” din această perioadă este și aceea a făuririi unei conștiințe politice a clasei muncitoare. Dr. C. Racovski releva că „mișcarea nouă a făcut ceea ce n-au putut face pînă acum partidele politice : ea a dat conștiință politică poporului muncitor din orașe. Pentru intînia oară acesta din urmă a început să-și formuleze direct, fără nici un mijlocitor, dorințele și cererile sale. Prin intruniri, greve și demonstrații impunătoare, atât prin numărul lor cit și prin disciplina și stăpînirea de sine, această mișcare a dat dovezi că poate să ducă o luptă serioasă și sistematică”¹¹. În continuare, se subliniază că „între lupta economică a proletariatului și lupta sa politică și socialistă, nu numai că nu există nici o opoziție, dar dimpotrivă ele se completează una pe alta și ceva mai mult, ele se pătrund reciproc. Orice luptă de clasă este și o luptă politică scrie *Manifestul* și viceversa, orice luptă politică este și o luptă de clasă. Acest adevăr se poate verifica aplicindu-l și mișcării sindicale. Crearea unui sindicat este în același timp o afirmare a clasei muncitoare, atât în domeniul economic cît și în acel politic. Dacă sindicatul are de scop îmbunătățirea soartei materiale a muncitorilor, el are ca condiție de existență libertatea asociațiunilor, adică o condiție politică”¹².

Cu deosebită vigoare revista „Viitorul social” a luat *atitudine* împotriva represiunilor la care a fost supusă clasa muncitoare. În numărul din iulie 1916 al revistei, număr apărut într-un chenar indoliat, este inscrisă pe copertă o chemare semnată de militanți socialisti ai vremii : „1 iunie 1916 va rămînea o dată neștearsă, o dată subliniată cu roșu, în istoria socialismului român : ea reprezintă ziua cînd proletariatul gălăjeau în demonstrație pe străzile orașului, și-a vîrsat singele intru apărare libertăților cetățenești”¹³.

Concomitent cu analiza unor probleme politice interne din viațării, revista „Viitorul social” s-a ocupat constant în paginile sale de problemele internaționale, luînd atitudine împotriva războiului, împotriva tendințelor de a atrage popoarele într-o conflagrație nimicitoare. Demascind falsul patriotism, socialistii români își exprimau dorința de luptă pentru o patrie liberă și independentă pe care o vedea emancipată de dominația claselor diriguitoare. „Și noi socialistii dorim cu toții o Românie mare, glorioasă, fericită și plină de prestigiu. Decit, e o atit de mare deosebire în felul cum sint înțeleși acești termeni : *mare, glorio-*

¹⁰ Ibidem, p. 147.

¹¹ Dr. C. Racovski, *Socialismul și partidele politice*, în „Viitorul social”, nr. 4, noiembrie 1907, p. 318.

¹² Ibidem, p. 432.

¹³ „Viitorul social”, anul III, nr. 3, iulie 1916.

fericit, prestigiu, de feluritele concepții sociale. Și aici ca în multe altele e o mare deosebire între înțelesul socialist și cel burghez. Dar, oricum i-am înțelege, chiar în sensul cel mai burghez — de sensul socialist nu mai vorbim, — și încă, prin felul cum e pusă de d-lor problema relațiilor dintre națiuni, țara noastră nu e servită ci deservită și păgubită în cel mai mare grad. « Dreptul celui mai tare », « dreptul pumnului și al necesității » servă în adevăr, doar țărilor mari și tari, țărilor acaparatoare¹⁴. Criticind falsul pacifism și fundamentind necesitatea sprijinirii luptelor de eliberare, ginditorii socialisti români relevau faptul că „Socialdemocrația modernă nu e necondiționat acuma împotriva oricărui război, ea nu este pacifisto-religioasă cu orice preț. Luptele violente și fracieide vor dispare definitiv atunci cind va birui socialismul. Pînă atunci socialdemocrația, cum am spus, nu e și nu poate fi necondiționat împotriva oricărui război... Dar tocmai pentru că socialdemocrația e cu toată energia și cu toată hotărîrea împotriva acestor războaie, tocmai de aceea, în mod logic, fatal, necesar trebuie să fie de partea altor războaie : războaiele de liberare, războaiele cotropișilor împotriva cotropitorilor, războaiele civile sau revoluțiile pe care le-ar face clasele subjugate și împilate împotriva împilatorilor, bine înțeles numai acolo unde aceste revoluții sunt necesare și posibile. În mod logic și necesar, socialdemocrația trebuie să fie de partea tuturor acestor războaie, întrucât ele sunt rezultanta celor dintii. Pentru că e doar clar ca lumina zilei, că dacă în virtutea principiilor mele și cu toate puterile sufletului meu sunt împotriva cotropitorilor și voi fi foarte consecvent cu principiile și cu sentimentele mele, cind voi lua arma pentru a apăra pe cei cotropiți. De aceea oricărui socialist care ar lua parte la un război de liberare sau de apărare îi e asigurată întreaga simpatie a lumii sociale”¹⁵.

Reluindu-și apariția în perioada transformărilor revoluționare, marcate de revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, revista „Viitorul social” a reflectat noile realități sociale și politice ale epocii, punîndu-se în cei doi ani de apariție în slujba transformărilor democratice care se infăptuiau. Integrarea tot mai puternică a publicației socialiste în lupta pentru democrație și progres răspunde de altfel convingerii că în noua etapă istorică, clasa muncitoare din România este chemată să conducă întregul nostru popor spre importante și remarcabile realizări.

În paginile revistei s-au reflectat cu pregnanță lupta pentru democratizarea aparatului de stat, pentru transformări structurale, în serviciul maselor, împotriva încercărilor forțelor de a frîna procesul democratic care se infăptuia.

În coloanele revistei este subliniată importanța reorganizării reprezentanței naționale și a alegerilor pentru Adunarea deputaților din 1946, care au marcat un succes puternic al forțelor democratice. „Decretele legii din Mai 1946, pentru organizarea Reprezentanței Naționale și alegerea Adunării Deputaților, dau pentru întîia oară putința manifestării cu ade-

¹⁴ C. Dobrogeanu-Gherea, *Social-democrația și epoca cadrilateră*, în „Viitorul social” anul II, 1913, nr. 3–4, mai și iunie, p. 129.

¹⁵ S. Emil, *Problemele socialismului român*, în „Viitorul social”, 1946, nr. 1, Seria IV-a, p. 143.

vărat a voinei populare. Alegerile prin votul universal, introdus după primul război mondial, au fost permanent falsificate nu numai prin mijloace de fapt, dar și prin dispozițiile legislative care reglementau manifestarea voinei cetățenești în alegeri”¹⁶. Sunt semnificative aprecierile pe care revista le face în legătură cu campania electorală ce s-a desfășurat în anul 1946. „Bătălia electorală nu s-a dat de astădată între partide, ci de fapt între două regimuri, regimul oligarhic care încă nu vrea să moară și între regimul democratic, care abia s-a născut. A fost o bătălie grea, foarte grea”¹⁷. Caracterizind platforma-program a Blocului Partidelor Democratice, revista „Viitorul social” aprecia că aceasta, „...îmbrățișind prin cuprinsul ei larg toate sectoarele vieții sociale românești, în variantele și multiplele ei manifestări, corespunde unei etape în dezvoltarea urmată de un proces în curs, care pe plan politic tinde la democratizarea țării, iar pe linie economică la refacerea unui organism anemiat și afectat de o puternică criză de război, care trebuie ajutat cu eforturi durabile pentru a fi adaptat la economia de pace. Ea se încadrează perfect și armonios în lozinca ceasului de față, care comandă și exprimă dorința maselor largi ale poporului: prin democratizare la refacerea și însănătoșirea economică a țării”.

Procesul de democratizare a statului, de preluare a puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu forțele democratice era amplu și grăitor relevat în paginile revistei. „Avem datoria să ne revizuim toate acțiunile, să ne primenim toate ideile, pentru a le pune în concordanță cu principiile democratice. Trebuie să luăm în ccrecetare toate instituțiile fundamentale ale statului, în care mai există un spirit ingust și retrograd și să le punem pe baze cu adevărat democratice”¹⁸.

Caracterizind importantul act al etatizării Băncii Naționale a României, un articol publicat în revistă aprecia că prin etatizarea Băncii Naționale n-a fost numai luat din mîna partidului liberal brătienist principalul izvor de îmbogățire, ci a fost scoasă afară oligarhia bancară din cetatea ei financiară centrală. Prin această etatizare a fost dărâmată cea mai de seamă temelie economică a oligarchiei, s-a produs un act revoluționar, care deschide drum deplinei dezvoltări a mijloacelor de schimb și de producție, nestinjenitei creșteri a venitului național.

Amplu și convingător erau abordate problemele democratizării învățămîntului, ale reformei justiției, ale punerii în slujba poporului, a aparatului diplomatic românești. În legătură cu democratizarea învățămîntului era subliniată în primul rînd necesitatea educării tineretului în spiritul noilor realități istorice, cerința făuririi unui nou învățămînt, legat de popor, imperativul afirmării unei noi intelectualități provenind din rîndurile clasei muncitoare și ale țărănimii. „Numai cînd elementele rurale și muncitorești vor predomina cantitativ și calitativ pe băncile universitare, vom putea spune că ne-am atins țelul democratic, de a scoate Universitatea din mîna claselor avute și de a o reda poporului. Concepută pentru popor, Universitatea trebuie să fie a poporului și să rămînă a poporu-

¹⁶ În fața alegerilor parlamentare, în „Viitorul social” nr. citat, p. 38.

¹⁷ Moartea regimului oligarhic, în „Viitorul social”, nr. 2, seria IV-a, noiembrie 1946, p. 91.

¹⁸ Democratizarea învățămîntului universitar, în „Viitorul social”, nr. 1, Anul II, seria V-a, p. 21.

lui: ea trebuie să promoveze pe totii fiili poporului și să slujească numai interesele permanente ale poporului”¹⁹.

Reforma justiției, cerință imperioasă dictată de noile realități istorice și de democratizarea aparatului de stat, a fost susținută cu consecvență prin poziția adoptată în coloanele revistei.

Intr-un context mai larg era subliniată necesitatea unor prefaceri adînci în aparatul de stat, adaptarea structurilor statale la cerințele democratice care se manifestau cu toată puterea. În această ordine de idei reforma justiției era privită nu numai ca o simplă modificare în organizarea justiției, dar ca o reformă adîncă, cu adînci implicații în viața socială și politică.

Problemele de politică externă, atât de complexe, specifice acestei perioade, și-au găsit și ele reflectarea în articole publicate în revista „Viitorul social” în noua ei serie de apariție din anii 1946–1947. Se remarcă, în special, convingerea în viabilitatea tendințelor care aspirau pentru pace și progres, cerință imperioasă de a făuri un climat internațional propice, apt colaborării popoarelor și dezvoltării pe multiple planuri a relațiilor dintre acestea.

Eveniment important al epocii, încheierea tratatului de pace între România și țările aliate și asociate este supus unei analize foarte atente în care sunt relevante atât meritele acestui important document, care a retrocedat țării noastre teritoriul Transilvaniei de Nord, smuls în mod samavolnic din trupul țării prin Dietatul de la Viena, dar și insuficiențele reglementărilor pe care el le-a inscris. „Împăterniciții celorlalte state își rezervaseră dreptul ca să-și formuleze pretențiile la definitivarea tratatului de pace”. Articolul menționează că unele țări participante la Conferința de pace „ne cereau despăgubiri pentru faptul că supușii lor suferiseră neajunsuri de pe urma nefuncționării întreprinderilor lor în timpul războiului, pentru cheltuielile ocasionate de întreținerea armatelor lor etc. Ba ne-am trezit cu revendicări din partea unor țări despre care nici nu ne trecea în minte că nă am fi războit...”.

„Așa că tratatul de pace, care pentru o bună bucată de vreme va fi adevărata noastră constituție, este aspru. Foarte aspru. Viața fiecărui cetățean se va resimți de pe urma grelelor obligații economice, care apasă asupra noastră. Standardul nostru de viață și așa destul de redus se va resimți. Oaci pe umerii noștri stă atât obligația pe care o avem de a plăti datoriile de război, cît și de a reconstrui propria noastră țară al cărei utilaj industrial a avut enorm de suferit.”

Înfățișind părțile sumbre ale tratatului de pace, nu putem trece cu vederea și părțile lui luminoase. Să nu uităm că în ciuda obligațiilor economice care ni se impun, suntem totuși priviți ca popor liber, căruia îi sunt deschise porțile Organizației Națiunilor Unite”²⁰.

Lectura retrospectivă a articolelor publicate în revista „Viitorul social” în domeniul problemelor politice relevă înțelegerea necesității infăptuirii unor transformări adînci în structura politică a țării, concomitant cu victoria socialismului în economie, în cultură, în știință, în gî-

¹⁹ Idem, în loc. cit., p. 23–24.

²⁰ Tratatul de pace, în „Viitorul social”, nr. 2–3, anul II, seria IV-a, februarie–martie 1947, p. 262.

dire. Intuind noul, revista a știut în diferitele sale perioade de apariție, să analizeze cu atenție fenomenele societății românești, să dea aprecieri corecte, să servească nemijlocit cauza celor care își puseseră întreaga capacitate de acțiune în slujba marilor transformări sociale. Desigur, numerole apărute din revista „Viitorul social” în mai multe serii, și cu mari intreruperi, reflectă numai parțial condițiile și fenomenele vremurilor în care au apărut. În perioada de început a activității sale, revista a trebuit, datorită condițiilor în care apărea, a caracterului său militant în slujba revendicărilor sociale să suporte nu odată consecințele opresiunii pe care a suferit-o de altfel întreaga noastră presă democratică și progresistă. Alături de articole originale, ea a publicat și multe traduceri. Nu toate articolele au avut posibilitatea să se ridice la nivelul unor cercetări teoretice, duse pînă la capăt. Cu toate acestea, revista a reusit să pună în evidență o serie de idei novatoare și progresiste în domeniul gîndirii politice. Reapariția sa în anii tumultoși ai luptei pentru democrație și socialism, a marcat integrarea sa deplină în frontul de acțiune și gîndire al forțelor progresiste care militau pentru democrație și pentru transformări adinici în viața poporului nostru. Mărturii ale epocii, paginile de știință și acțiune politică ale revistei „Viitorul social” oferă nu numai un interes istoric sau documentar. Ele dovedesc permanența unei gîndiri, a unui mod de acțiune care avea să-și găsească infăptuirea în mod strălucit în anii socialismului.